

- якщо у покупця виникають проблеми з виконанням своїх зобов'язань, доцільно призупинити надання йому продукції на умовах комерційного кредиту та отримати заставу на суму невиконаних зобов'язань;

- можна застрахувати кредити для захисту від збитків з безнадійних боргів;

- необхідно уникати дебіторів з високим ступенем ризику.

Таким чином, з метою недопущення втрат і покращення фінансових показників діяльності кожен господарюючий суб'єкт має здійснювати кроки в напрямку ефективного управління дебіторською заборгованістю. Основними його напрямками можуть стати скорочення розмірів дебіторської заборгованості, прискорення строків її повернення.

Науковий керівник – к.е.н., доцент Литвинов А.І.

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**Калашнікова Т.В., доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва**

В процесі дослідження механізму державної підтримки аграрних підприємств перед нами постали питання вивчення порядку надання та визначення ефективності використання державних коштів сільськогосподарськими підприємствами, особливо з урахуванням впливу фінансово-економічної кризи. Об'єктом дослідження обрані сільськогосподарські підприємства Харківської області за період 2007-2009 рр.

Результати проведеного аналізу свідчать, що незважаючи на кризу, обсяги державної підтримки в області не тільки не скоротилися, а навіть зросли: з 97 млн. грн у 2007 р. до 169 млн. грн у 2009 р., або на 75%. Нарощування державної підтримки галузі рослинництва відбувалося значно вищими темпами: з 28,7 млн. грн. до 119,2 млн. грн відповідно, тобто у 4,2 рази. Обсяги державної підтримки галузі тваринництва в області, навпаки, скоротилися, а саме з 89 млн. грн у 2007 р. до 36 млн. грн у 2009 р., або у 2,5 рази.

З метою визначення впливу розмірів державної підтримки на показники діяльності сільськогосподарських підприємств нами було проведено групування районів області. За розміром державної підтримки на 1 га сільгоспугідь нами було виділено три групи районів у 2008 р. та по чотири – у 2007 та 2009 роках (табл. 1). Результати групування у 2008 р. підтверджують, що зі зростанням розміру державної підтримки на одиницю площі підвищуються показники ефективності господарювання. Так в групі районів з розміром державної підтримки понад 240 грн на 1 га с.-г. угідь, при найвищому рівні витрат на виробництво (понад 4000 грн) та частки тваринництва в структурі виручки від реалізації (33%), навіть виробництво продукції тваринництва є рентабельним (4,3%). У 2007 р. і особливо у 2009 р., у якому у повній мірі проявилися кризові явища в економіці, такий чіткий взаємозв'язок між рівнем державної підтримки та ефективністю господарювання відсутній. Водночас, що по-перше, у 2007 р. чверть, а у 2009 р. третина районів області отримувала підтримку в розмірі до 80 грн на 1 га, тоді як у 2008 р. така група районів взагалі була відсутня; по-друге, в групі районів з державною підтримкою понад 240 грн на 1 га частка продукції тваринництва за досліджуваний період скоротилися втричі.

Однак представлені нами дані потребують певного уточнення, оскільки у 2007 р. державну підтримку отримували 83,3% господарств, у 2008 р. – 84%, у 2009 р. – лише 58,3%. При цьому, якщо у 2007 р. стовідсотково державною підтримкою було охоплено господарства п'яти районів області, у 2008 р. – вже трьох, то у 2009 р. – лише одного Краснокутського району.

Отже, на підставі проведеного аналізу можна зробити декілька висновків: 1) заходи, прийняті державою щодо запобігання негативних наслідків фінансової кризи дозволили зберегти, а в деяких випадках і наростити обсяги державного фінансування сільськогосподарських підприємств, проте послалили нерівномірність розподілу коштів між галузями (в рослинництві відбулося зростання у 4 рази, в тваринництві – скорочення у 2,5 рази), що обумовлено зміною виробничого напрямку господарюючих суб'єктів; 2) має місце поступове скорочення чисельності господарств, що отримують державну підтримку: з 83,3% до 58,3%. У 2009 р. вже чверть господарств отримувала підтримку до 80 грн на 1 га угідь (у 2007 р. – третина) і значно послабився зв'язок між розміром державної підтримки на одиницю площі сільгоспугідь та показниками ефективності діяльності аграрних підприємств.

Таблиця 1

Групування районів Харківської області за розміром держпідтримки на 1 га с.-г. угідь, грн

Групи районів за розміром держпідтримки на 1 га с.-г. угідь, грн	Кількість районів в групі	Кількість господарств в групі	Держпідтримка на 1 га с.-г. угідь, грн	Виробничі витрати на 1 га с.-г. угідь, грн	Частка тваринництва у виручці, %	Прибуток (збиток) на 1 га с.-г. угідь, грн.	Рентабельність продукції с.-г., %	Рентабельність продукції рослинництва, %	Рентабельність (збитковість) продукції тваринництва, %	Частка держпідтримки в структурі реалізації, %
2007 рік										
до 80,0	7	109	61,3	1161	13,2	447,7	32,9	51,0	-32,7	3,6
80,1-160,0	16	235	115,6	1360	17,1	366,7	24,6	39,4	-14,5	6,1
160,1-240,0	1	13	216,3	1961	22,5	877,7	39,1	60,2	-3,6	6,8
понад 240	3	67	359,4	3059	45,6	-63,0	6,3	40,0	-18,9	11,9
по сукупності	27	424	132,3	1519	19,4	358,8	25,3	43,2	-19,3	6,1
2008 рік										
80,1-160,0	10	199	132	2267	13,9	11,2	1,3	5,1	-10,0	6,7
160,1-240,0	9	164	189	2311	16,9	189,1	9,4	12,0	-1,6	8,4
понад 240	8	137	328	4286	32,8	271,8	9,6	11,8	4,3	10,8
по сукупності	27	500	209	2880	20,5	147,7	6,4	9,4	-3,0	8,5
2009 рік										
до 80,0	9	155	33	2697	13,0	0,4	0,8	2,0	-8,0	1,5
80,1-160,0	9	175	110	2965	23,6	150,6	5,6	10,8	-7,3	3,6
160,1-240,0	3	59	118	4739	41,8	67,0	6,2	9,3	1,0	6,5
понад 240	6	120	366	2413	15,0	268,4	5,8	8,0	-6,9	12,4
по сукупності	27	509	159	2950	20,2	117,4	4,1	7,1	-6,5	5,2

Особливо це проявляється у групі з найвищим розміром підтримки (понад 240 грн на 1 га), де показники рентабельності знаходяться на рівні середніх по області, а тваринництво взагалі є збитковим; 3) за існуючої системи державної підтримки значно зростає вага непрямих методів підтримки (через спеціальний пільговий режим оподаткування), що створює більш сприятливі умови для ефективно господарюючих підприємств, таких, що забезпечують високий рівень урожайності культур та продуктивності тварин та, що не менш важливо, умови реалізації сільськогосподарської продукції.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТРАХУВАННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

**Калашніков О.М., к.е.н., доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва**

Ведення будь-якої підприємницької діяльності відбувається в умовах ризику і невизначеності. І перш за все це стосується сільського господарства, яке відрізняється від інших галузей економіки наявністю особливого ризикового середовища. Дана ситуація зумовлена тим, що серед великої кількості ризиків, притаманних різним видам підприємницької діяльності, у сільському господарстві присутній один надто небезпечний ризик, який значною мірою впливає на кінцеві результати господарської діяльності агроформувань – природно-кліматичний. Особливістю прояву природно-кліматичних ризиків в сільському господарстві є те, що через істотну залежність галузі від погодних умов їх негативний вплив позначається, як правило, одночасно на всіх сільгоспкультурах, хоча ступінь такого впливу може бути різним. Це обмежує можливість знизити рівень ризику за рахунок диверсифікації основного виробництва. Крім того, у зв'язку із залежністю виробництва від природно-кліматичних умов сільське господарство має також й вищий рівень виробничого ризику порівняно з іншими галузями економіки.

Як бачимо, умови функціонування сільгоспідприємств в сучасній економіці стають дедалі складнішими, кількість факторів, які негативно впливають на їх діяльність, все збільшується. Це зобов'язує сільськогосподарські підприємства в системі своїх інтересів та